

ŠIAULIŲ APYLINKĖS TEISMAS

TEISMO VEIKLOS SRIČIŲ KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS POŽIŪRIU VERTINIMO APRAŠYMAS

2020-09-21 Nr. VD-693 (3.12)

Šiauliai

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 5 punktu, Korupcijos pasireiškimo tikimybės Lietuvos Respublikos teismuose nustatymo metodika (toliau – Metodika), patvirtinta Teisėjų tarybos 2012-10-12 nutarimu Nr. 13P-158-(7.1.2.) (su pakeitimais), Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 patvirtintomis Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2018 m. rugpjūčio 6 d. įsakymu Nr. V-96 patvirtintu Šiaulių apylinkės teismo antikorupcinės programos įgyvendinimo priemonių planu 2019–2020 metams, Šiaulių apylinkės teisme (toliau – Teismas) 2020 m. III ketvirtį buvo atliktas korupcijos pasireiškimo teisme tikimybės nustatymas 2019 m. liepos 1 d.–2020 m. birželio 30 d. laikotarpiu.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą atliko Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2020 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. V-66 patvirtinta Antikorupcinė komisija (toliau – Komisija), kurią sudaro komisijos pirmininkas – teisėjas Martynas Galvičius ir 5 komisijos nariai: teisėjo vyresnioji padėjėja Ugnė Patkauskienė, teisėjo vyresnioji padėjėja Aiva Dulkienė, teisėjo padėjėja Aušra Žalinauskienė, vyriausioji specialistė Agnesa Obrikienė, raštinės skyriaus vyresnioji specialistė Justina Kybartaitė.

Vadovaujantis teismo pirmininko 2020 m. rugpjūčio 18 d. įsakymu Nr. V-91, korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimas dokumentų analizės būdu atliktas šiose veiklos srityse: dokumentų valdymas (bylų paskirstymas teisėjams (IT)), darbas su įslaptinta informacija, asmens duomenų apsauga (vaizdo duomenų tvarkymas).

Vertinimas buvo atliktas, analizuojant, ar vertinamosios sritys nuo 2019 m. liepos 1 d. atitinka Metodikos 12.1–12.7 punktuose nustatytą korupcijos pasireiškimo tikimybės vieną ar kelis kriterijus.

Asmens duomenų apsauga (vaizdo duomenų tvarkymas)

Vertinant šią Teismo sritį nustatyta, kad vaizdo duomenų tvarkymas yra išsamiai reglamentuotas. Šiaulių apylinkės teismas, vykdydamas vaizdo stebėjimą, vadovaujasi Vaizdo duomenų tvarkymo Šiaulių apylinkės teisme taisyklėmis (toliau – Taisyklės), patvirtintomis Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2018 m. gruodžio 18 įsakymu Nr. V-158, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, kitų įstatymų bei teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą ir apsaugą, laikymąsi ir įgyvendinimą. Taisyklės yra įkeltos Teismo vidiniame interneto puslapyje ir Teismo internetiniame puslapyje.

Taisyklėse aiškiai bei nuosekliai yra apibrėžti tokie aspektai kaip vaizdo stebėjimo tikslas bei apimtis, duomenų valdytojo teisės, pareigos ir funkcijos, vaizdo duomenų teikimas ir duomenų gavėjai, apibūdinamos organizacinės ir techninės asmens duomenų saugumo priemonės, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo tvarka. Teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka Teismas teikia savo tvarkomus vaizdo duomenis teisėsaugos institucijoms ir kitiems asmenims, kuriems asmens duomenis teikti teismus įpareigoja įstatymai ar kiti teisės aktai arba kuriems teismai, teisės aktų nustatyta tvarka vykdydami savo funkcijas, teikia asmens duomenis, taip pat pagal duomenų gavėjų prašymus esant bent vienai iš Reglamento (ES) 2016/679 6 straipsnyje nurodytų teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlygų. Prieigos prie vaizdo duomenų teisės suteikiamos ir redaguojamos duomenų valdytojo nustatyta tvarka. Prieigos prie vaizdo duomenų teisės naikinamos pasibaigus Teismo darbuotojo, tvarkančio vaizdo duomenis, įgaliojimams, valstybės tarnybos ar darbo santykiams, pasikeitus Teismo darbuotojo funkcijoms, kurioms vykdyti prieiga prie vaizdo

duomenų nereikalinga.

Darbuotojai apie vykdomą vaizdo stebėjimą yra informuoti pasirašytinai. Asmenys, kurie nėra Teismo darbuotojai, ir kurių vaizdo duomenys gali būti tvarkomi vykdant stebėjimą, yra informuojami prieš patenkant į Teismo patalpas, t. y. informaciniai lipdukai yra priklijuoti visose Teismo rūmų patalpose. Informaciniuose lipdukuose yra nurodyta informacija apie vaizdo stebėjimą: teismo pavadinimas, kontaktinė informacija, vaizdo duomenų tvarkymo tikslas.

Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2019 m. balandžio 17 d. Nr. V-63 įsakymu, kuris pakeitė Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2018 m. spalio 18 d. įsakymą Nr. V-132 „Dėl asmens duomenų tvarkymo Šiaulių apylinkės teisme“, Teismo pirmininko patarėja paskirta atsakingu asmeniu už asmens duomenų saugumo pažeidimų Teisme: fiksavimą, tyrimo organizavimą ir/ar atlikimą, šių pažeidimų pašalinimo ir/ar neigiamų pažeidimų pasekmių sumažinimo veiksmų atlikimą, informacijos apie Teisme nustatytus asmens duomenų saugumo pažeidimus, pavojų fizinio asmens teisėms ir laisvėms atitinkamiems asmenims / institucijoms Taisyklėse nustatytais terminais pateikimą, informacijos apie asmens duomenų saugumo pažeidimų priežastis, jų poveikį ir pasekmes, priemones, kurių buvo imtasi, sprendimo dėl pranešimo (nepranešimo) Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai ir (ar) duomenų subjektui motyvus, vėlavimo pateikti pranešimą priežastis bei kitokio pobūdžio informacijos, kuri leistų patikrinti, kaip buvo laikomasi Taisyklių VII skyriaus nuostatų, kaupimą. Taip pat Teismo pirmininko patarėja įpareigota pildyti / redaguoti Asmenų duomenų saugumo pažeidimų žurnalą. Nuo 2019 m. II ketvirčio Teisme atliktų tyrimų dėl asmens duomenų apsaugos pažeidimų dokumentai kaupiami Tyrimų dėl asmens duomenų apsaugos pažeidimų dokumentų byloje.

Teismo kancleris yra atsakingas už vaizdo duomenų apsaugą teisme, asmenų prašymų dėl vaizdo duomenų teikimo nagrinėjimą ir sprendimų dėl vaizdo duomenų teikimo priėmimą bei, vykdant Taisyklių 32 punkto nuostatas, Taisyklių atnaujinimo inicijavimą.

Teismo Informacinių technologijų skyriaus vedėjas yra atsakingas už vaizdo duomenų tvarkymą Taisyklių nustatyta tvarka, elektroninio Vaizdo duomenų teikimo žurnalo pildymą, Taisyklių nuostatų laikymosi priežiūrą, jų vykdymo kontrolę bei periodinį, ne rečiau kaip kartą per dvejus metus, Taisyklių peržiūrėjimą bei, vykdant Taisyklių 32 punkto nuostatas, Teismo kanclerio informavimą apie būtinybę atnaujinti Taisykles. Visi Teismo darbuotojai yra įpareigoti apie vaizdo duomenų saugumo pažeidimus kuo skubiau informuoti Teismo kanclerį ar Informacinių technologijų skyriaus vedėją, o jų nesant – Teismo pirmininką ar jo pavaduotojus.

Per 2019 m. liepos 1 d.–2020 m. birželio 30 d. laikotarpį Teismas gavo tris prašymus dėl vaizdo duomenų teikimo, buvo priimtas sprendimas pateikti vaizdo įrašo kopiją.

Nagrinėjamos srities korupcijos rizikos analizė pirmą kartą buvo atlikta praėjusiais metais. Įvertinusi tai, jog Šiaulių apylinkės teisme vaizdo duomenų tvarkymas yra išsamiai reglamentuotas, atsakingi darbuotojai žino savo pareigas, funkcijas, atsakomybes, susijusias su asmens duomenų apsauga (vaizdo duomenų apsauga), skundų, informacijos apie padarytą ar galimai padarytą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką ar kitą korupcinio pobūdžio teisės pažeidimą šioje vertinamojoje srityje neužfiksuota, Komisija nustatė, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė šioje srityje yra labai maža ir neatitinka nei vieno iš Metodikos 12.1–12.7 punktuose numatytų kriterijų požymių.

Darbas su įslaptinta informacija

Teismas savo veikloje naudoja valstybės ir tarnybos paslaptį sudarančią informaciją. Vertinant darbo su įslaptinta informacija veiklos sritį nustatyta, jog teismo darbuotojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė yra išsamiai reglamentuoti.

Įslaptintos informacijos administravimas ir apsauga Teisme užtikrinama vadovaujantis 1999 m. lapkričio 25 d. Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu Nr. VIII-1443 (toliau – Įstatymas), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. 820 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo įgyvendinimo“ patvirtintu įslaptintos informacijos administravimo ir išslaptinimo tvarkos aprašu bei įslaptintos informacijos

fizinės apsaugos reikalavimų ir jų įgyvendinimo tvarkos aprašu (toliau tekste – Aprašas), Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymu.

Teismas disponuoja įslaptinta informacija. Teisme įslaptinta informacija administruojama, saugoma ir su ja dirbama atskirai nuo neįslaptintos informacijos. Darbą su įslaptinta informacija Teisme reglamentuoja Teismo pirmininko 2018 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. 13.11RN-ĮS1-5 patvirtintos įslaptintos informacijos, žymimos slaptumo žyma „Riboto naudojimo“ administravimo Šiaulių apylinkės teisme taisyklės, Teismo pirmininko 2018 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. 13.11RN-ĮS-1 (su pakeitimais) „Dėl priimtų siuntų su įslaptintais dokumentais paskirstymo, įslaptintų dokumentų perdavimo registruoti ir užregistruotų įslaptintų dokumentų perdavimo vykdytojams tvarkos aprašo“, Teismo pirmininko 2018 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. 13.11RN-ĮS-3 (su pakeitimais) patvirtintos Šiaulių apylinkės teismo valstybės tarnautojų ir darbuotojų susipažinimo su atsakomybe už neteisėtą disponavimą įslaptinta informacija ir įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimais taisyklės, Teismo pirmininko 2018 m. spalio 26 d. įsakymas Nr. 13.21.-ĮS-1 „Dėl Šiaulių apylinkės teismo teritorijų ir patalpų skirstymo į saugumo zonas. Teisme darbą su įslaptinta informacija taip pat reglamentuoja Teismo pirmininko 2019 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. 13.17-ĮS-3 „Dėl Šiaulių apylinkės teismo įslaptintos informacijos evakuacijos arba sunaikinimo plano karo, nepaprastosios padėties ar ekstremalių situacijų atveju, patvirtinimo“, Teismo pirmininko 2019 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. 13.17-ĮS-4 patvirtintas Šiaulių apylinkės teismo įslaptintos informacijos fizinės apsaugos procedūrų aprašas, Teismo pirmininko 2019 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 13.17-ĮS-5 patvirtintas Šiaulių apylinkės teismo detalaus įslaptinamos informacijos, susijusios su teismo vykdoma veikla, sąrašas, Teismo pirmininko 2019 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 13.17-ĮS-6 patvirtinti Šiaulių apylinkės teismo įslaptintos informacijos ryšių ir informacinės sistemos nuostatai, Teismo pirmininko 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 13.17-ĮS-11 „Dėl įslaptinto informacijos dokumentų ir bylų naikavimo komisijos sudarymo“, Teismo pirmininko 2020 m. kovo 2 d. įsakymas Nr. 13.17.-ĮS-2 „Dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija pareigų sąrašo patvirtinimo ir fizinės apsaugos bei kitų pavedimų vykdymo“, Teismo pirmininko 2020 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. 13.17-ĮS-3 „Dėl įslaptintos informacijos ryšių ir informacinės sistemos saugos įgaliotinio, administratoriaus priskyrimo ir naudotojų sąrašo patvirtinimo“.

Įslaptinti dokumentai Šiaulių apylinkės teisme rengiami ir įforminami pagal Lietuvos vyriausiojo archyvaro nustatytus bendruosius dokumentų rengimo ir aprašo reikalavimus. Įslaptinti dokumentai registruojami, gabenami, siunčiami, gaunami, tvarkomi, sunaikinami, įslaptintų bylų apskaita, įslaptintų dokumentų inventorizacija ir informacijos išslaptinimas atliekamas remiantis Apraše nustatytais reikalavimais. Įslaptintos informacijos administravimo užtikrinimui 2020 m. sausio 2 d. Teismo pirmininko rezoliucija VD-1 yra patvirtintas Šiaulių apylinkės teismo dokumentacijos planas, kuriame numatytas bendras viso teismo įslaptintos informacijos administravimui skirtų bylų ir registrų sąrašas, nurodyti atsakingi asmenys.

Su visais Šiaulių apylinkės teismo disponuojamais įslaptintais dokumentais turi teisę susipažinti tik atitinkamą leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija turintys asmenys. Pareigybių, kurias einantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, sąrašas (toliau – sąrašas) yra patvirtintas Teismo pirmininko 2020 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. 13.17.-ĮS-2 (2019 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. 13.17-ĮS-1 „Dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija pareigų sąrašo patvirtinimo ir įslaptintos informacijos administravimo ir fizinės apsaugos bei kitų pavedimų vykdymo“ 2020 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. 13.17.-ĮS-2 pripažintas netekusiu galios). Atsižvelgiant į patvirtintą pareigybių Sąrašą, organizuojamas leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija išdavimas. Darbuotojams, vykdytiems atsakingų asmenų funkcijas įslaptintos informacijos ir fizinės apsaugos srityje, pavestos vykdyti visos Įstatymo 29 ir 32 straipsniuose nustatytos funkcijos. Taip pat yra paskirti atsakingi asmenys įslaptintos informacijos ryšių ir informacijos sistemos (toliau tekste ir IIRIS) apsaugos srityje ir jiems pavestos Įstatymo 45 straipsnyje nustatytos funkcijos.

Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmuose yra dirbama su įslaptinta viso Šiaulių apylinkės teismo informacija. Atsižvelgiant į tai, tik Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmų patalpos yra pritaikytos darbui su įslaptinta informacija, patalpos yra suskirstytos į saugumo zonas, patvirtintas

įslaptintos informacijos evakuacijos arba sunaikinimo karo padėties ar ekstremalių situacijų atveju planas, patvirtintos Šiaulių apylinkės teismo įslaptintos informacijos fizinės apsaugos procedūrų taisyklės. Teismo pirmininko 2019 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 13.17-ĮS-10 „Dėl įslaptintos informacijos ryšių ir informacinės sistemos specifinių saugomų reikalavimų, saugumo valdymo procedūrų aprašu, veiklos atkūrimo plano, rizikos analizės ataskaitos, saugumo reikalavimų įgyvendinimo patikrinimo ataskaitos patvirtinimo“ įgyvendinti Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 103 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 13 straipsnio 1 dalies bei Įslaptintų informacijos ryšių ir informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. 820 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo įgyvendinimo“ reikalavimai, t. y. iš atsakingų institucijų gauti ir teisme patvirtinti ĮIRIS steigimui ir įteisinimui reikalingi aprašai. Taip pat parengti Šiaulių apylinkės teismo įslaptintos informacijos ryšių ir informacinės sistemos nuostatai, kurie patvirtinti Teismo pirmininko 2019 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 13.17-ĮS-6.

Vertinant Teismo darbo su įslaptinta informacija sritį korupcijos pasireiškimo tikimybės požiūriu bei analizuojant kriterijus, numatytus Metodikos 12.1–12.7 punktuose, Komisija darbo su įslaptinta informacija srityje nenustatė, jog Teisme būtų padaryta ar galimai padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika ar kitas korupcinio pobūdžio teisės pažeidimas. Teismo darbuotojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė išsamiai reglamentuota. Vidaus administravimo teisės aktai būtini įstatymų įgyvendinimui ir reglamentuojantys įslaptintos informacijos administravimo, apsaugos ir kontrolės tvarką Teisme yra periodiškai peržiūrimi ir atnaujinami. Įvertinus, jog veiksmų atlikimo tvarka Teisme yra skaidri, vidaus administravimo teisės aktuose yra įtvirtinti darbo su įslaptinta informacija principai ir kriterijai, nurodyti atsakingi asmenys ir jų įgaliojimai, Komisija sprendžia, jog korupcijos pasireiškimo rizika darbo su įslaptinta informacija srityje Teisme yra valdoma. Kita vertus, pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 6 punktą bei vadovaujantis Metodikos 12.5 papunkčiu, valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios informacijos naudojimas yra priskiriamas prie veiklos sričių, kurioje egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, todėl konstatuotina, jog darbo su įslaptinta informacija srityje Teisme egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

Komisija, atlikusi šios srities vertinimą, rekomenduoja ir toliau imtis visų priemonių įslaptintos informacijos tinkamam administravimui ir apsaugai. Siūlytina periodiškai peržiūrėti teisės aktus, reglamentuojančius įslaptintos informacijos administravimo, apsaugos ir kontrolės tvarką, užtikrinti nuolatinę Teismo veiklos šioje srityje stebėseną, esant teisės aktų neatitikimams ar spragoms, imtis priemonių juos pašalinti.

Bylų paskirstymas teisėjams (IT)

Vertinant šią Teismo veiklos sritį nustatyta, kad bylų paskirstymas teisėjams tikrinamuoju laikotarpiu Teisme buvo reglamentuotas Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2018 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. V-103, patvirtintu Šiaulių apylinkės teismo bylų paskirstymo teisėjams tvarkos aprašu, kuris pakeistas Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2019 m. rugsėjo 13 d. įsakymu Nr. V-118. Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2020 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. V-24 2019 m. rugsėjo 13 d. įsakymas Nr. V-118 pripažintas netekusiu galios ir Teisme vadovautasi Šiaulių apylinkės teismo bylų skirstymo teisėjams tvarkos aprašu, patvirtintu Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2020 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. V-24. Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2020 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. V-83 2020 m. vasario 28 d. priimtas įsakymas Nr. V-24 pakeistas.

Ataskaitiniu laikotarpiu galiojusiuose Tvarkos aprašuose buvo numatyta, kad bylas, naudojantis Lietuvos teismų informacinėje sistemoje Liteko (toliau – LITEKO) esančio bylų skirstymo modulio (toliau – Modulis) pagalba, skirsto Teismo pirmininkas, Teismo pirmininko pavaduotojai ar Teismo pirmininko įgalioti asmenys. Teismo pirmininko 2019 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. V-75 bei 2020 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. V-71 buvo paskirti asmenys – Teismo raštinės skyriaus vedėja, Teismo raštinės skyriaus patarėja, Teismo raštinės skyriaus vyriausioji

specialistė, rūmų biurų vedėjos ar joms nesant, Teismo kanclerio įsakymu paskirti kiti Teismo darbuotojai – Modulio pagalba skirstantys administracinių nusižengimų, baudžiamąsias (įskaitant ir ikiteisminio tyrimo dokumentus) bei civilines bylas. Tokiu būdu atskirtos funkcijos, laikomasi 4 akių principo, užtikrinant tam tikros procedūros atlikimo skaidrumą, t. y. pirminius duomenis į LITEKO įveda ir bylas naudojantis Moduliu paskirsto vieni asmenys, o rašytinį sprendimą dėl teisėjo paskyrimo nagrinėti bylą ir einamąją šios procedūros atlikimo kontrolę atlieka kiti asmenys.

Visuose nurodytuose Šiaulių apylinkės teismo bylų paskirstymo teisėjams tvarkos aprašuose (toliau – Tvarkos aprašas) reglamentuotas kompiuterinės programos naudojimas automatizuotai skirstant bylas teisėjams Teisme (įskaitant rūmus). Modulio pagalba siekiama užtikrinti bylų skirstymą teisėjams laikantis nešališkumo, skaidrumo, nepriklausomumo ir bylų nagrinėjimo operatyvumo principų, užtikrinant atsitiktinį skyrimą iš ne mažiau kaip dviejų teisėjų. Tvarkos aprašas yra parengtas siekiant aprašyti ir įtvirtinti visas bylų skirstymo procese atsirandančias bei galinčias atsirasti situacijas.

Atkreiptinas dėmesys, jog Teisme skirstant bylas nuo Modulio eiliškumo kriterijaus visgi gali būti nukrypstama. Teismo pirmininko, Teismo pirmininko pavaduotojo sprendimu nuo eiliškumo kriterijaus gali būti nukrypstama, kai byla nagrinėjama greičiau arba negali būti skiriama numatomu laiku dėl proceso dalyvių užimtumo kitose bylose tuo pačiu laiku („greičiau nagrinėtina byla“ – byla, kuri vadovaujantis Administravimo teismuose nuostatais pripažinta užsitęsusia ar galinčia užsitęsti ir dėl to nagrinėtina greičiau); nuo eiliškumo ir tikimybinio bylų skyrimo kriterijų taip pat gali būti nukrypstama, jei vienarūšės bylas (esant analogiškai faktinei ir teisinei situacijai) yra tikslinga skirti nagrinėti vienu metu ir (ar) tam tikriems Teismo teisėjams. Paskirti bylą teisėjui bei keisti byloje teisėją nesinaudojant Moduliu, išskyrus Aprašo 13 punkte nurodytus atvejus, galima tik tada, kai atlikti minėtus veiksmus naudojantis automatizuotu atrankos būdu nėra techninių galimybių. Paskyrus bylą teisėjui šiame punkte nurodytu atveju, nesinaudojant Moduliu, atsiradus techninėms galimybėms, paskirtas bylą nagrinėti teisėjas ar teisėjų kolegija į elektroninę bylos kortelę įvedami naudojantis požymiu „privalo nagrinėti“. Taip pat egzistuoja galimybė keisti teisėjo eiliškumą naudojantis funkcija „Priežasčių šablonai“, bei įvedus teisėjo pakeitimo teisinius pagrindus ir patvirtinus teisėjo paskyrimo panaikinimo protokolą (pvz. „atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmai“, „atostogos“ ir kt.). Naujas teisėjas skiriamas automatiškai būdu, t. y. naudojant Modulį. Bylos skyrimas galimas naujam teisėjui tik Teismo pirmininko, jo pavaduotojo ar kito įgalioto teisėjo sprendimu, priėmus nutartį ar surašius patvarkymą, kuris saugomas Teismo raštinės skyriuje.

Skirstant bylas, visų pirma, Teismo raštinės skyriaus ar biurų darbuotojai LITEKO suformuoja elektroninę bylos kortelę, kurioje nurodomas preliminarus skyrimas atitinkamiems Teismo rūmams. Modulio pagalba bylos skirstomos naudojantis Tvarkos apraše pateiktomis funkcijomis „skirstyti bylas“, „specializacijos“, „teisėjų specializacijos ir teisėjų grupės (skyriai), išlyginamasis krūvis“, „priežasčių šablonai“, „priskirti teismo rūmus iš sąrašo“, „pasirinkti kitus teismo rūmus“. Skirstant bylas, atsižvelgiama į teisėjų specializaciją (jei Teismo rūmuose, ji yra nustatyta), įstatymu įtvirtintus atskirų kategorijų bylų išnagrinėjimo terminus, prioritetine tvarka skirstomas bylas, darbo krūvio tolygumą, bylų sudėtingumą, įstatymuose numatytus draudimus teisėjui nagrinėti konkrečią bylą, aplinkybes, sudarančias teisėjų nušalinimo ar nusišalinimo teisinį pagrindą, teisėjų dalyvavimo atrankos kolegijoje, laikinojo nedarbingumo, atostogų, kvalifikacijos kėlimo, komandiruotės ar kitus atvejus, kai teisėjas negali nagrinėti bylų arba jo darbo krūvis turi būti mažinamas. Bylas skirstantis asmuo Modulyje įveda laikotarpius, kai dėl atostogų, komandiruotės, kvalifikacijos kėlimo ar kitų aplinkybių teisėjas negali nagrinėti jokių bylų ir bylos jam negali būti skiriamos. Tokiu atveju bylų neskyrimas būna pagrįstas Teismo pirmininko ar laikinai einančio Teismo pirmininko pareigas atliekančio asmens priimtais vidaus teisės aktais (pvz. įsakymais dėl atostogų teisėjui suteikimo, teisėjo komandiruočių ir kt.).

Bylas skirstančiam asmeniui patvirtinus bylos paskyrimą teisėjui, Modulis išsaugo ir suformuoja teisėjo skyrimo protokolą, kuriame atsispindi bylos duomenys (tipas, numeris, paskirtas teisėjas, paskyrimo data ir laikas, bylą paskyręs asmuo ir kt.), pritaikyti koeficientai, kita reikšminga informacija. Teisėjo skyrimo ir teisėjo skyrimo panaikinimo protokolą paieška Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje gali būti vykdoma pagal šiuos kriterijus: bylos tipą, bylos

numerį, bylos paskyrimo datą ir laiką, teisėjo, kuriam byla paskirta nagrinėti vienasmeniškai arba kaip teisėjui pranešėjui, vardą ir pavardę. Teisėjo skyrimo protokolai yra skelbiami viešai Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje ir juos gali peržiūrėti suinteresuoti asmenys. Viešas bylų skyrimo teisėjams protokolų skelbimas užtikrina bylų skirstymo proceso skaidrumą. Teisėjams paskirtos bylos atiduodamos pasirašytinai.

Tam, kad būtų užtikrintas tinkamas bylų paskirstymo taisyklių laikymasis bei sumažintos galimybės Teismo darbuotojams piktnaudžiauti jiems patikėtomis teisėmis, tiek Teismo pirmininkas, tiek jo pavaduotojai pagal jiems priskirtas sritis organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja Tvarkos aprašo laikymąsi, sprendžia su jo taikymu susijusius klausimus ar kitus Tvarkos apraše tiesiogiai nenumatytus, tačiau skirstant bylas iškylančius klausimus bei turi pareigą teikti siūlymus Teismo pirmininkui ar jo pavaduotojui, kaip spręsti klausimus, kilusius dėl šio aprašo taikymo.

Antikorupciniu požiūriu svarbu pabrėžti, kad tik vienintelis bylų skirstymo proceso žingsnis – preliminarus protokolo generavimas, Moduliu atliekamas automatizuotu būdu. Visi kiti šios procedūros žingsniai, tai yra duomenų, reikalingų byloms paskirstyti, įvedimas ir koregavimas, taip pat galimybė atmesti Modulio pasiūlytus teisėjus arba paskirti konkretų teisėją Teisme atliekami rankiniu būdu.

Vertinant bylų paskirstymo teisėjams veiklos sritį, taip pat svarbu pažymėti, jog nors šiuo metu galiojanti Tvarkos aprašo redakcija neįeina į Komisijos atliekamo sričių vertinimo laikotarpį, tačiau, įgyvendinant Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) teismuose 2019 m. liepos 31 d. atliktos korupcijos rizikos analizės išvadose pateiktus pasiūlymus, Teisme priimtas svarbus pakeitimas, susijęs su viešųjų ir privačių interesų konfliktų kilimu, paskirstant bylas teisėjams. Šiuo metu Teisme galiojančioje Tvarkos aprašo redakcijoje nurodyta, kad nuo eiliškumo ir tikimybinio bylų skyrimo kriterijų gali būti nukrypstama ir tokiu atveju, kai bylos skyrimo metu nustatoma, kad pagal bylą inicijuojančiame dokumente nurodytų proceso dalyvių anketinius duomenis galimas teisėjo privačių interesų deklaracijoje nurodytų fizinių ar juridinių asmenų, su kuriais teisėjas deklaravo privatų ryšį, interesų konflikto situacijos, nagrinėjant bylas, atsiradimas. Nurodytais atvejais priimami Teismo pirmininko ar jo pavaduotojų sprendimai (patvarkymai). Šiuo klausimu pažymėtina, kad Teismo pirmininko 2019 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. V-68 „Dėl Šiaulių apylinkės teismo pirmininko 2018 m. gruodžio 18 d. įsakymo Nr. V-159 „Dėl Šiaulių apylinkės teismo pareigybių, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“, už PIDTIS sistemos duomenų, privačių interesų deklaracijų peržiūrą bei patikrą, Teisme yra paskirtas atsakingas asmuo, kuris nedalyvauja bylų skirstyme, bei užtikrina, kad Teismo pirmininkui ir bylas skirstantiems asmenims būtų teikiama informacija apie galimus interesų konfliktus. PIDTIS sistemos duomenų pagrindu, Teismo pirmininko pavedimu Teisme buvo parengtas sąrašas apie Teismo teisėjų turimus ryšius su fiziniais ir juridiniais asmenimis, kurie galėtų turėti įtakos viešųjų ir privačių interesų konflikto situacijai, nagrinėjant bylas. Šis sąrašas pateiktas už bylų skirstymą atsakingiems darbuotojams, kurie, prieš skirdami bylą konkrečiam teisėjui, šio sąrašo pagrindu, atlieka viešųjų ir privačių interesų patikrą. Tokios patikros atlikimas iki paskiriant teisėjui bylą, sumažina tikimybę, kad teisėjui bus skirta nagrinėti jam interesų konfliktą kelianti byla, o tuo atveju, jei tokia byla vis dėlto būtų skirta, – sumažina interesų konflikto kilimo riziką, jei, pvz., teisėjas nenusišalintų nuo tam tikros interesų konfliktą keliančios bylos nagrinėjimo. Galimo interesų konflikto įvertinimas Teisme bylų skirstymo procedūros metu bylas paskirstančių asmenų yra atliekamas, vadovaujantis Teismo pirmininko 2020 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. V-77 „Dėl privačių interesų patikros bylų skirstymo teisėjams proceso metu“ patvirtintu sąrašu (įsakymo priedai). Vis tik, matyti, jog dėl objektyvių techninių priežasčių (šiuo metu LITEKO nėra susieta su PIDTIS sistema), galimo interesų konflikto įvertinimas teisme bylų skirstymo procedūros metu yra sąlygotas žmogiškojo faktoriaus. Iš aptarto matyti, jog viešųjų ir privačių interesų konflikto įvertinimas bylų skirstymo procedūros metu pasitelkiant subjektyvius žmogiškuosius išteklius, gali turėti neigiamą poveikį bylų skirstymo procedūros skaidrumui. Dėl LITEKO sistemos techninių galimybių trūkumo, nesant galimybių Teismui užtikrinti objektyvią viešųjų ir privačių interesų kontrolę paskirstant bylas, darytina išvada, jog bylų paskirstymo teisėjams srityje yra galimos silpnybės bei grėsmės kilti korupcijos

prielaidoms, todėl Komisija sprendžia, jog korupcijos pasireiškimo tikimybės rizika vertinamoje srityje egzistuoja.

Kadangi Komisija nustatė, jog bylų paskirstymo teisėjams srityje nėra užtikrintos reikalingos LITEKO techninės galimybės, žmogiškasis faktorius bylų skirstymo procedūroje yra sąlygojamas objektyvių techninių prižasčių bei procesinių teisės normų, kuomet dėl Modulio funkcinio netobulumo Teismas yra priverstas įsikišti į Modulio skirstymo procesą naudojant Teismo bylų skirstymo tvarkoje aiškiai reglamentuojamus privalomo priskyrimo ir atmetimo atvejus – „prižasčių šablonus“, Teisme yra būtinas papildomų vidaus kontrolės priemonių vykdymas. Antikorupciniu požiūriu, svarbus veiksnių, nukrypstant nuo įprastinio tikimybinių skirstymo principo teismuose, vertinimas bei atsekamumo užtikrinimas. Teisme skirstant bylas, LITEKO išlieka duomenys apie prisijungusius vartotojus, jų prisijungimo laiką, pirminių duomenų, teisėjų specializacijų įvedimą, koregavimą, bylos paskirstymo ar teisėjo atmetimo priežastis ir pan., todėl prireikus, vertinant LITEKO padarytus įrašus, yra galimybė nustatyti Modulyje atliktų veiksnių chronologiją bei veiksmus atlikusius asmenis. Bylas skirstančiam asmeniui patvirtinus bylos paskyrimą teisėjui, modulis išsaugo ir suformuoja teisėjo skyrimo protokolą, kuriame atsispindi bylos duomenys (tipas, numeris, paskirtas teisėjas, paskyrimo data ir laikas, bylą paskyręs asmuo ir kt.), pritaikyti koeficientai, kita reikšminga informacija. Teisėjo skyrimo protokolai yra skelbiami viešai Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje ir juos gali peržiūrėti suinteresuoti asmenys. Teisėjo skyrimo ir teisėjo skyrimo panaikinimo protokolų paieška Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje gali būti vykdoma pagal šiuos kriterijus: bylos tipą, bylos numerį, bylos paskyrimo datą ir laiką, teisėjo, kuriam byla paskirta nagrinėti vienasmeniškai arba kaip teisėjui pranešėjui, vardą ir pavardę. Viešas bylų skyrimo teisėjams protokolų skelbimas užtikrina bylų skirstymo proceso skaidrumą. Teisėjams paskirtos bylos atiduodamos pasirašytinai.

Teisme atliekamas vidinis administravimas šioje srityje – vidaus kontrolės priemonės įtraukiamos į metinius organizacinės veiklos priežiūros planus, pvz. Organizacinės veiklos priežiūros plano 2019 metams 2.12 punkte numatyta priemonė „Bylų priskyrimo teisėjams tvarkos, taikant informacines technologijas, bylų paskirstymo rankiniu būdu, patikrinimas“. Ši priemonė buvo įgyvendinta 2020 m. sausio mėnesį, surašytas patikrinimo aktas, nustatyti priskyrimo bylai protokolų turinio trūkumai, tačiau jie nėra aktualūs vertinimui antikorupciniu požiūriu. Teismo organizacinės veiklos priežiūros plano 2020 metams 2.10 punkte numatyta priemonė „Bylų priskyrimo teisėjams tvarkos, taikant informacines technologijas, patikrinimas“, kurios įgyvendinimo terminas 2021 m. vasario mėnuo.

Teisme taip pat vykdomas išorinis administravimas, kurį atlieka Šiaulių apygardos teismas, kaip aukštesnysis teismas vykdamas žemesniojo teismo administracinės veiklos priežiūrą. Šiaulių apygardos teismo 2020 m. sausio 27 d. Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmų planinio kompleksinio patikrinimo akte Nr. AP-6 buvo pateikta pastabų ir siūlymų, į kuriuos buvo atsižvelgta naujoje Tvarkos aprašo redakcijoje, pvz. ankstesnėse Tvarkos aprašo redakcijose nebuvo numatyta atsitiktinio bylos skyrimo iš ne mažiau kaip dviejų teisėjų taisyklė skirstant didelės apimties (daugiau nei 7 tomai) baudžiamąsias bylas, todėl didelės apimties bylos buvo skiriamos visiems teisėjams iš eilės, o likus paskutiniajam eilėje nebelikdavo galimybės Moduliu pasirinkti iš dviejų teisėjų. Šiuo metu galiojančiame Tvarkos apraše šis skirstymo trūkumas yra ištaisytas.

Komisijos vertinimu, bylų paskirstymo teisėjams srityje būtų tikslinga numatyti papildomų kontrolės procedūrų, t. y. numatyti bylų paskirstymo teisėjams tvarkos laikymosi, nukrypimo nuo bylų skirstymo modulio sudaryto teisėjų eiliškumo priežasčių tinkamo nurodymo patikrinimą, kuris galėtų būti vykdomas teismo raštinės skyriaus vedėjos, teismo raštinės skyriaus vedėjos patarėjos, teismo raštinės skyriaus rūmų raštinės biuro vedėjos (ne centriniuose rūmuose) kartą metuose, o ataskaita pirmininkui teikiama iki einamųjų metų pabaigos. Tokia kontrolės priemonė padėtų užtikrinti skaidrų bylų paskirstymo teisėjams procesą, kai dėl bylų paskirstymo tvarkos laikymosi, atsakingi asmenys privalo nukrypti nuo bylų skirstymo modulio sudaryto teisėjų eiliškumo, kai bylų neskyrimas būna pagrįstas Teismo pirmininko ar laikinai einančio Teismo pirmininko pareigas asmens priimtais vidaus teisės aktais (pvz. įsakymais dėl atostogų teisėjui suteikimo, teisėjo komandiruočių ir kt.).

Komisija akcentuoja, jog analizuojamu laikotarpiu šioje vertinamoje srityje nenustatyta, kad būtų padaryta arba galimai padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika ar kitas korupcinio pobūdžio teisės pažeidimas. Teismo darbuotojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė, o taip pat ir vidaus kontrolės procedūros šioje srityje pakankamai reglamentuoti aukščiau paminėtuose teismo vidaus teisės aktuose. Teismo darbuotojai, neturintys teisės skirstyti bylas, LITEKO sistemoje neturi prieigos prie modulio, todėl eliminuota galimybė, kad teisėją paskirtų asmuo, neturintis tokios teisės. Bylas skirstantys asmenys neturi didelės autonomijos ir diskrecijos priimti sprendimus skirstant bylas, kadangi duomenis, turinčios įtakos modulio sudaromam eiliškumui, bylas skirstantis asmuo įveda tik vadovaudamasis bylų paskirstymo taisyklėmis (pvz. „saugius“ terminus), teismo pirmininko/pavduotojų įsakymais/potvarkiais (pvz. dėl atostogų, komandiruočių ir pan.), o nuo modulio sudaryto eiliškumo nukrypstama bylų paskirstymo taisyklėse nurodytais atvejais ir nurodomos nukrypimo priežastys bei teisiniai pagrindai.

Atlikus analizuojamos bylų paskirstymo teisėjams srities vertinimą komisija nustatė, kad korupcijos rizika šioje srityje yra valdoma ir galėtų būti pažeista tik esant nesąžiningiems atsakingų darbuotojų veiksams. Paskirstant bylas laikomasi įstatymų, yra priimti teisės aktai, būtini įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimui, veiksų atlikimo tvarka yra skaidri, nes yra paskirti atsakingi asmenys, įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, aiškūs kriterijai, terminai, nustatytos tvarkos nesuteikia bylas skirstantiems asmenis veikti savo nuožiūra. Darytina išvada, jog šioje veiklos srityje yra reglamentuotos skaidrios ir pakankamos procedūros, tačiau, Komisija, atsižvelgdama į STT teismuose 2019 m. liepos 31 d. atliktą korupcijos rizikos analizę, į tai, jog bylų paskirstymas teisėjams gali būti įtakotas žmogiškojo faktoriaus dėl šiame aprašyme aptartų priežasčių, sprendžia, jog bylų skirstymo srityje egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė ir ši vertinama Teismo sritis atitinka Metodikos 12.7 punkto kriterijų (nustatomi kiti korupcijos rizikos veiksniai).

Atlikusi korupcijos pasireiškimo tikimybės Teismo nustatytose veiklos srityse vertinimą, Komisija padarė išvadą, kad:

1. Teismo veiklos srityje – asmens duomenų apsauga (vaizdo duomenų tvarkymas) – neegzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nes minėta veiklos sritis neatitinka nei vieno Metodikos 12.1–12.7 punktuose nustatyto kriterijaus. Faktų, kurie patvirtintų, kad galimai buvo pažeisti teisės aktų reikalavimai, ir / ar atsirado grėsmė, kad bus padarytas korupcinių pobūdžio teisės pažeidimas ar nusikalstama veika, nenustatyta. Todėl rekomenduotina ir toliau vadovautis teismo veikloje taikomais teisės aktais, užtikrinti nuolatinę teismo veiklos stebėseną ir kontrolę, kad būtų užkirstas kelias bet kokiai korupcijos pasireiškimo tikimybei.

2. Teismo veiklos sritis – darbas su įslaptinta informacija – atitinka Metodikos 12.5 papunktyje numatytą kriterijų, kadangi valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios informacijos naudojimas yra priskiriamas prie veiklos sričių, kurioje egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

3. Teismo veiklos sritis – bylų paskirstymas teisėjams (IT) – atitinka Metodikos 12.7 papunktyje numatytą kriterijų – kiti korupcijos rizikos veiksniai.

4. Vadovaujantis Metodikos 14 punktu, yra pagrindas surašyti motyvuotą išvadą dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės ir teikti ją Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai.

Siekiant vertinamose srityse suvaldyti egzistuojančius korupcijos rizikos veiksniai:

5. Rekomenduotina ir toliau vadovautis Teismo veikloje taikomais teisės aktais, užtikrinti nuolatinę Teismo veiklos vertintose srityse stebėseną.

6. Siūlytina paskirti asmenį, turintį leidimą dirbti su įslaptinta informacija, kuris periodiškai peržiūrėtų teisės aktus, reglamentuojančius įslaptintos informacijos administravimo, apsaugos ir kontrolės tvarką, užtikrintų nuolatinę Teismo veiklos šioje srityje stebėseną, kad esant teisės aktų neatitikimams ar spragoms, būtų galima imtis priemonių juos pašalinti.

7. Siūlytina administracijai numatyti bylų paskirstymo teisėjams tvarkos laikymosi, nukrypimo nuo bylų skirstymo modulio sudaryto teisėjų eiliškumo priežasčių tinkamo nurodymo patikrinimą, kuris galėtų būti vykdomas teismo raštinės skyriaus vedėjos, teismo raštinės skyriaus

vedėjos patarėjos, teismo raštinės skyriaus rūmų raštinės biuro vedėjos (ne centriniuose rūmuose) kartą metuose, o ataskaita pirmininkui teikiama iki einamųjų metų pabaigos.

8. Siekiant sumažinti korupcijos rizikos veiksnių įtaką teisme paskirstant bylas teisėjams taip pat atliekant šių procedūrų įgyvendinimo kontrolę, atsižvelgti bei pagal galimybes įgyvendinti STT teismuose 2019 m. liepos 31 d. atliktos korupcijos rizikos analizės išvadose pateiktus pasiūlymus.

Komisijos pirmininkas

Martynas Galvičius